

ВПЛИВ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА СТРУКТУРНІ ЗМІНИ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Ключові слова: глобалізація, банківська система, іноземний капітал, банки з іноземним капіталом

Постановка проблеми в загальному вигляді. Економічний розвиток країни в сучасному світі значною мірою залежить від її участі в міжнародних відносинах. Взаємопроникнення окремих національних економік через механізм іноземних інвестицій визначають основні напрями глобалізації у вигляді переливання фінансового капіталу між національними і регіональними ринками.

Активна участь національних економік та банківських систем у процесах інтеграції пов'язана з низкою переваг та недоліків. На нашу думку, значимість цих переваг та недоліків залежить передусім від ролі держави, конкурентоспроможності її економіки та фінансової системи на світових ринках.

Розвиток банківської системи України до фінансової кризи, яка охопила вітчизняну банківську систему починаючи з другої половини 2008 року, супроводжувався суттєвим зростанням частки іноземного капіталу та посиленням позицій банків з іноземним капіталом на вітчизняному ринку. Активне проникнення іноземного капіталу у вітчизняний банківський сектор принесло в собі як позитивні наслідки в короткостроковому періоді, так і певні ризики, які вже спричинили неконтрольовані наслідки для вітчизняної банківської системи та можуть призвести до зміни структури банківської системи України.

Аналіз досліджень та публікацій. Різноманітним аспектам проблеми проникнення іноземного капіталу у вітчизняну банківську систему присвячено праці провідних вітчизняних економістів: О. Барановського, В. Гейця, О. Другова, В. Міщенка, В. Рісіна, М. Савлука, О. Суганяки, Т. Смовженко, Ю. Уманціва, Н. Шелудько.

Ця проблема також досліджується іноземними економістами. Так, Д. Матіесон и Дж. Ролдос розглядають у своїх наукових працях роль іноземних банків у банківських системах, що розвиваються. Вчені вказали на існування двох взаємопов'язаних проблем: виникнення системних банківських криз у зв'язку з присутністю іноземних банків та згортання іноземними банками своєї діяльності в період кризи. Однак, на думку зарубіжних дослідників, іноземні банки також можуть забезпечити більш стабільні ресурси для надання позичок, так як вони можуть звернутися до своїх материнських банків за додатковим фінансуванням [1].

Дж. Карденас та Дж. Граф у своєму дослідженні «Входження іноземних банків у країни, що розвиваються: перспективи приймаючих країн» дійшли висновку, що іноземні банки можуть бути важливим джерелом кредитної стабільності під час кризи, але вони також можуть бути джерелом дестабілізації банківської системи. Ризик дестабілізації вищий для тих країн, в яких структура володіння сконцентрована в одній країні. Тоді криза в рідній країні може вплинути на економіку приймаючої країни через ділові рішення іноземних банків [2].

Іноземні банки можуть підвищити стійкість банківської системи в перехідних економіках шляхом проведення консервативної кредитної політики, при цьому, слід зазначити, що філії іноземних банків мають перевагу за рахунок підтримки материнського банку під час кризи [3].

Серед вчених немає єдиної точки зору щодо оцінки впливу діяльності іноземних банків на рівень ризиків національних банківських ринків. Так, Н. Хермес та Р. Ленсинк вважають, що прихід іноземних банків призводить до підвищення рівня резервів на покриття збитків від кредитних операцій, оскільки місцеві банки не хочуть втрачати свою

частку на банківському ринку та надають позички на більш вигідних умовах для клієнтів [4]. У свою чергу, К. Веллер зазначає, що вітчизняні банки займають захисну позицію при входженні іноземних банків на ринок, тому що вони знижують рівень кредитної активності та підвищують якість активів з метою уникнення банкрутства в більш конкурентному середовищі [5].

Метою даної статті є визначення впливу процесів глобалізації на структурні зміни в банківській системі України.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що кількість банків у вітчизняній банківській системі є надлишковою. Це призводить до неефективного використання ресурсів, збільшує сукупні операційні витрати за банківською системою, знижує рентабельність банків. Про зниження конкурентоспроможності вітчизняної банківської системи на світових ринках свідчить значення глобального індексу конкурентоспроможності (GCI) (табл. 1).

При побудові глобального індексу конкурентоспроможності авторами виділяється 3 стадії розвитку країн у залежності від ВВП на душу населення та стимулюючого фактору розвитку [6, с. 7-12]. Країни, що за даними критеріями, не підходять не до однієї зі стадій розвитку, вважаються країнами з перехідною економікою.

Відмітимо, що на першій стадії розвитку знаходяться ті країни, в яких економіка – це рушійний фактор, тобто підтримка конкурентоспроможності залежить від безперебійного функціонування державних інститутів, розвинутої інфраструктури, стабільної макроекономічної ситуації та соціального рівня робочої сили.

З розвитком у країні більш ефективного процесу виробництва та підвищенням якості товарів країни переходять до другої стадії розвитку, де конкурентоспроможність стимулюється вищою освітою, ефективним товарним ринком, добре функціонуючим ринком праці, розвинутим фінансовим ринком та можливістю вкладати в технології.

За умови виходу країни на етап інноваційного розвитку, коли може підтримуватись високий рівень заробітних плат, країна переходить на третю стадію розвитку, на якій конкурентоспроможність вже досягається за рахунок створення інновацій з використанням найбільш ефективних процесів виробництва.

Зважаючи на те, що за вказаними критеріями Україну було віднесено до другої стадії розвитку, на нашу думку, доцільно порівнювати її рейтинг з іншими країнами цієї стадії, а також з постсоціалістичними країнами. Слід відзначити, що рейтинг конкурентоспроможності України на світових ринках за останній рік значно знизився.

Таблиця 1

Рейтинг 10 країн світу за глобальним індексом конкурентоспроможності

Країна	Стадія розвитку країни	Глобальний індекс конкурентоспроможності 2009-2010 рр.		Глобальний індекс конкурентоспроможності 2008-2009 рр.
		Ранжування (1-133)	Рейтинг (1-7)	Ранжування (1-133)
Азербайджан	Перехід від I до II	51	4,30	69
Аргентина	II	85	3,91	88
Бразилія	II	56	4,23	64
Казахстан	Перехід від I до II	67	4,08	66
Китай	II	29	4,74	30
Німеччина	III	7	5,37	7
Російська Федерація	Перехід від II до III	63	4,15	51
США	III	2	5,59	1
Таджикистан	I	122	3,38	116
Україна	II	82	4,03	73

Джерело для складання: [6]

Дані таблиці 1 свідчать, що за індексом глобальної конкурентоспроможності 2009-2010 рр. Україна посідає 82 місце, хоча ще в попередньому році вона посідала 73 місце. Якщо порівнювати конкурентоспроможність України з іншими країнами, що знаходяться на другій стадії розвитку, то вона випереджає за рейтингом лише Аргентину, яка в рейтингу за 2009-2010 рр. посідає 85 місце, а, наприклад, таким країнам як Китай (29) та Бразилія (56) значно поступається за конкурентоспроможністю. Важливо відмітити, що Російська Федерація вже знаходиться на етапі переходу з другої стадії розвитку до третьої, а в рейтингу 2009-2010 рр. посідає 63 місце та порівняно з попереднім роком, як і Україна, втратила свої конкурентні переваги.

Індекс глобальної конкурентоспроможності включає 12 складових, що характеризують всі сфери діяльності держави [6, с. 4-7]. Слід відмітити, що одна із складових індексу глобальної конкурентоспроможності – це оцінка функціонування фінансового ринку, рейтинг якої ґрунтується на оцінці наступних показників: ступінь розвитку фінансового ринку; фінансування через місцеві ринки капіталу; доступність позичок; наявність венчурного капіталу; обмеження на рух капіталу; рівень захищеності інвесторів; надійність банків; регулювання обігу цінних паперів; рівень законодавчої бази.

У таблиці 2 для 10 країн світу наведено рейтинг за трьома фінансовими показниками, що відображають розвиток банківської системи, а саме: надійність банків, доступність позичок та розвиненість фінансового ринку.

Таблиця 2

Рейтинг 10 країн світу за основними фінансовими показниками індексу глобальної конкурентоспроможності 2009-2010 рр.

Країна	Ступінь розвитку фінансового ринку		Доступність позичок		Надійність банків	
	Ранжування (1-133)	Рейтинг (1-7)	Ранжування (1-133)	Рейтинг (1-7)	Ранжування (1-133)	Рейтинг (1-7)
Азербайджан	70	4,2	77	2,8	106	4,7
Аргентина	97	3,4	128	2	118	4,2
Бразилія	13	6,0	62	3	10	6,3
Казахстан	95	3,5	86	2,7	128	3,7
Китай	78	4,0	89	2,7	66	5,2
Німеччина	17	6,0	65	3	103	4,8
Російська Федерація	92	3,6	99	2,6	123	4,0
США	11	6,2	33	3,7	108	4,7
Таджикистан	119	2,8	91	2,6	120	4,1
Україна	100	3,4	87	2,7	133	3,4

Джерело для складання: [6]

Дані наведеної таблиці підтверджують, що конкурентоспроможність банківської системи України є низькою. Так, за показником ступеня розвитку фінансового ринку Україна знаходиться на 100 місці в рейтингу зі значенням 3,4 бали, та поступається за даним показником майже всім країнам, крім Таджикистану.

За показником доступності позичок Україна зайняла 87 місце у рейтингу з балом в 2,7. Відмітимо, що за даним показником вітчизняна банківська система є більш конкурентоспроможною, ніж аргентинська (128), російська (99) і таджицька (91), та знаходиться на одному рівні з казахською (86) та китайською (89) банківськими системними.

Третій показник, що характеризує конкурентоспроможність банківської системи – це надійність банків. За цим показником банківська система України має найгірші позиції серед наведених країн, що обумовлено низьким рівнем капіталізації банківських установ, високими ризиками операцій, що здійснюються, недовірою до банків з боку населення, відсутністю надійних механізмів захисту та підтримки з боку держави.

У ході дослідження впливу діяльності іноземних банків важливим є оцінка участі іноземних банків у структурі активів та зобов'язань національної банківської системи. Аналіз активів та зобов'язань було проведено за банками, частка іноземного капіталу яких становила більше 10%: за 29 банківськими установами на 1 січня 2007 року, за 47 банками на 1 січня 2008 року та за 53 банками на 1 січня 2009 року. Результати аналізу активів представлено на рис. 1, а зобов'язань – на рис. 2.

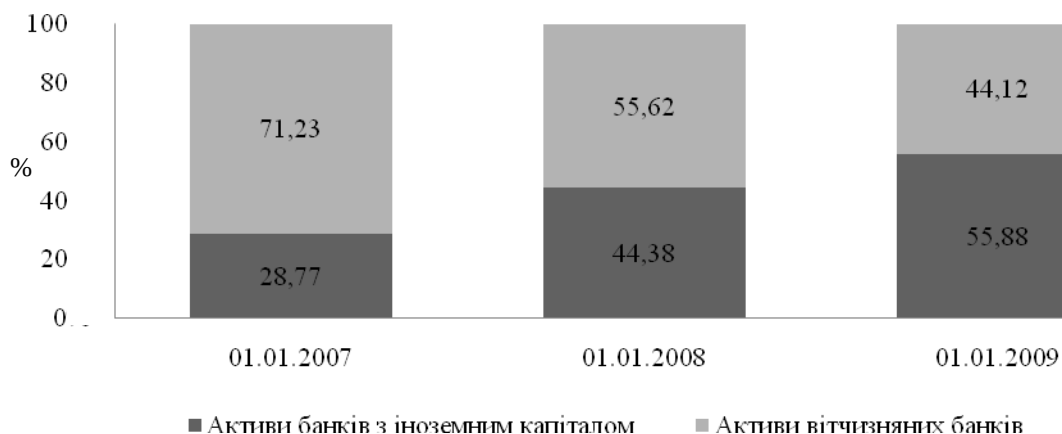

Рис. 1 Структура активів банківської системи України за приналежністю капіталу за період 2006-2008 рр.

Джерело для розрахунку: [7]

За даними рис. 2.11, за 2007 рік частка активів банків з іноземним капіталом збільшилися 29% до 44% (з 97,9 млрд. грн. до 266,0 млрд. грн.), відповідно частка активів вітчизняних банків зменшилася з 71% (на 1 січня 2007 р.) до 56% (на 1 січня 2008 р.), хоча в абсолютному вираженні розмір активів вітчизняних банків збільшився з 242,3 млрд. грн. до 333,388 млрд. грн..

За 2008 р. частка активів іноземних банків збільшилася ще на 11 процентних пункти – з 44% до 56%, тобто банки з іноземним капіталом контролюють вже більше 50% ринку активних операцій, при тому, що частка власного капіталу іноземних банків у вітчизняній банківській системі склала на 1 січня 2009 року 36,7%.

Аналогічні тенденції спостерігаються й за зобов'язаннями банківської системи (рис. 2.12).

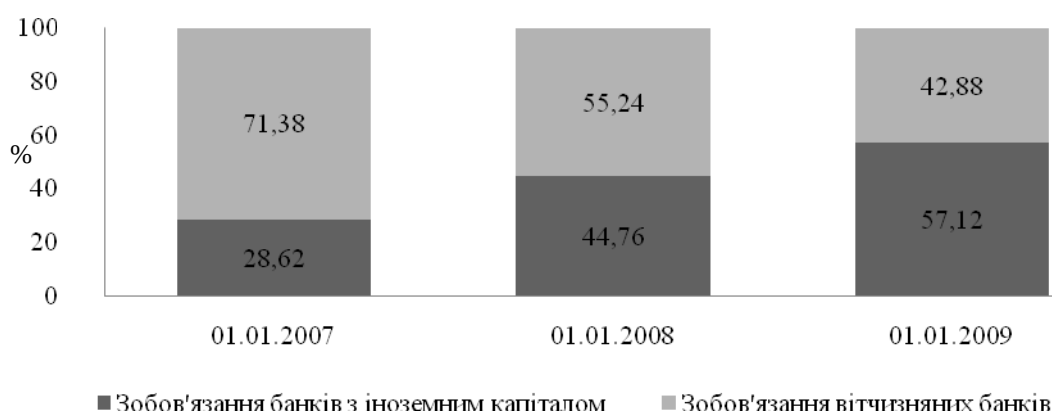

Рис. 2 Структура зобов'язань банківської системи України за приналежністю капіталу за період 2006-2008 рр.

Джерело для розрахунку: [7]

Отже, за 2007 рік зобов'язання банків з іноземним капіталом збільшилися з 85,2 млрд. грн. до 237,2 млрд. грн., а частка їх зобов'язань збільшилася з 29% до 45% – на 16 п. п. Зобов'язання вітчизняних банків збільшилися з 212,5 млрд. грн. до 292,7 млрд. грн., але

при цьому їх частка зменшилася з 71% на 1 січня 2007 р. до 55% на 1 січня 2008 р. Протягом 2008 р. частка зобов'язань банків з іноземним капіталом зросла на 12 відсоткових пункти – з 45% до 57%.

Така ситуація в структурі активів та зобов'язань банків свідчить про посилення позиції іноземних банків на вітчизняному ринку банківських послуг України.

Незважаючи на розгортання кризи в економіці країни наприкінці 2008 року, іноземний капітал чинить суттєвий вплив на формування основних показників банківської системи. Для того щоб оцінити розподілення цієї участі за рядом показників на сучасному етапі, у дослідженні проаналізовано діяльність банківських установ перших трьох груп залежно від масштабів діяльності. Слід відмітити, що з 58 установ, що увійшли до складу вибірки за станом на 01.01.2010 р. – 27(46%) – банки з національним капіталом, а 31 (54%) – банки з іноземним капіталом. Також за результатами попередніх досліджень у банківських установах цих груп сконцентровано 91,78% активів всієї банківської системи. Аналіз структури активів та зобов'язань зазначених вище банків представлено в табл. 3.

Таблиця 3

Аналіз участі іноземного капіталу у формуванні активів і зобов'язань банківської системи України станом на 01.01.2010 р.

Показники	Національні банки	Банки з іноземним капіталом	Усього за банківською системою
Чисті активи банків, млн. грн., у тому числі:	399807	401810	801617
позички, надані юридичним особам, млн. грн.	239305	210467	449771
питома вага позичок юридичним особам у чистих активах, %	59,85	52,37	56,11
позички, надані фізичним особам, млн. грн.	74522	145197	219719
питома вага позичок фізичним особам у чистих активах, %	18,64	36,14	27,41
міжбанківські позички надані, млн. грн.	17492	12079	29571
питома вага міжбанківських позичок у чистих активах, %	4,38	3,01	3,69
Частка чистих активів, %	49,88	50,12	100,00
Частка позичок, наданих юридичним особам, %	53,21	46,79	100,00
Частка позичок, наданих фізичним особам, %	33,92	66,08	100,00
Частка міжбанківських позичок наданих, %	59,15	40,85	100,00
Зобов'язання, млн. грн., у тому числі	337305	357331	694636
кошти банків, млн. грн.	107111	151 866	258976
питома вага коштів банків у зобов'язаннях, %	31,75	42,50	37,28
кошти юридичних осіб, млн. грн.	64511	54374	118885
питома вага коштів юридичних осіб у зобов'язаннях, %	19,13	15,22	17,11
кошти фізичних осіб, млн. грн.	111916	82613	194529
питома вага коштів фізичних осіб у зобов'язаннях, %	33,18	23,12	28,00
Частка зобов'язань, %	48,56	51,44	100,00
Частка коштів банків, %	41,36	58,64	100,00
Частка коштів юридичних осіб, %	54,26	45,74	100,00
Частка коштів фізичних осіб, %	57,53	42,47	100,00

Джерело для розрахунку: [7]

Як свідчать дані наведеної таблиці, більше половини активів та зобов'язань на початок 2010 року сконцентровано в банківських установах з іноземним капіталом – 50,12% та 51,44% відповідно. Серед особливостей структури розміщення ресурсів слід відмітити, що банки з національним капіталом мають більшу частку позичок наданих юридичним особам, яка складає 53,21%, а банки з іноземним капіталом – позичок наданих фізичним особам – 66,08% від відповідного кредитного портфеля за всією банківською системою. Якщо проаналізувати кредитну політику банківських установ за

перерозподілом кредитних ресурсів за різними напрямками, то необхідно зазначити, що незалежно від приналежності капіталу банківські установи кредитують переважно реальний сектор. Однак банки з іноземним капіталом у більшій мірі, ніж вітчизняні, займаються кредитуванням фізичних осіб, що пов'язано з наявністю досвіду та відповідних кредитних технологій щодо обслуговування цього сегменту ринку.

Варто звернути увагу на особливості процесу залучення коштів у банківську діяльність, які полягають у тому, що більшу частку зобов'язань банківських установ складають кошти банків – 37,28%, кошти фізичних осіб займають 28% і кошти юридичних осіб складають лише 17,11%. Слід відмітити, що банки з іноземним капіталом у більшій мірі використовують кошти інших банків як джерело залучення ресурсів, що обумовлено підтримкою з боку материнських компаній. Порівняно з іноземними установами національні банки користуються в своїй діяльності коштами, залученими від фізичних осіб на 33,18%, від банківських установ на 31,75%, а від юридичних осіб на 19,13%.

Отже, слід дійти висновків, що за характером структури активів та зобов'язань, ризики діяльності банківських установ з іноземним капіталом щодо розміщення ресурсів сконцентровано переважно у кредитуванні фізичних осіб, а їх ліквідність залежить від ситуації на світових ринках та стійкості материнських компаній, а не від панічних настроїв на внутрішньому ринку та низької довіри до банківської системи, як у випадку банків із національним капіталом.

На нашу думку, вплив іноземного капіталу необхідно оцінювати не лише з позиції кількісних та структурних наслідків розвитку національного банківського ринку, а також як ризикоутворюючий чинник, який може негативно вплинути на фінансову стійкість національної банківської системи.

Для дослідження залежності між участю іноземного капіталу та рівнем ризиків у банківській системі України було використано наукові напрацювання Дж. Уїбоупина, які викладено в роботі «Стійкість банківського сектору в «Новій Європі»: вплив іноземних банків», де вчений пропонує визначати вплив іноземних банків на банківську систему, через показник якості активів, який розраховується як співвідношення резервів під кредитні операції до загальних активів [8]. Проаналізуємо динаміку цього показника якості активів вітчизняної банківської системи (табл. 4).

Таблиця 4

Динаміка показників якості діяльності банківських установ України
за 2000-2008 рр.

Показники	На початок року:								
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Проблемні кредити, млрд. грн.	2,7	1,9	2,1	2,5	3,1	3,4	4,5	6,4	18,0
Темпи зростання, %	-	69,5	113,4	118,3	125,8	107,4	131,9	142,7	283,4
Резерви під активні операції банків, млрд. грн.	2,7	3,2	3,9	5,4	7,3	9,4	13,3	20,2	48,4
Темпи зростання, %	-	116,7	122,3	137,1	135,4	129,2	141,8	151,9	239,8
Загальні активи, млн. грн.	39,7	50,8	67,8	105,5	141,5	223,0	353,1	619,0	973,3
Темпи зростання, %	-	127,4	133,5	155,7	134,1	157,6	158,3	175,3	157,2
Показник якості активів, %	6,87	6,29	5,76	5,07	5,12	4,20	3,76	3,26	4,97
Темпи зростання, %	-	91,6	91,6	88,1	101,0	82,0	89,6	86,7	152,5

Джерело для розрахунку: [9]

З даних наведеної таблиці видно, що в кризових умовах на сучасному етапі вітчизняні банки зіштовхнулися із проблемою погашення кредитів. Так, якщо до 2006 року середній приріст проблемних кредитів складав 20%, то з 2006 року спостерігається постійне збільшення проблемних кредитів, що, на нашу думку, пов'язано із стрімким розвитком банківського ринку, агресивністю кредитної політики, загостренням конкуренції, причиною чого було зростання кількості іноземних банків у 2006-2007 рр. У 2008 році сума проблемних кредитів банків зросла з 6357 млн. грн. до 18015 млн. грн.,

практично в 3 рази, а вже на 1 серпня 2009 р. ця сума складала 46055 млн. грн.. Зростання розміру проблемної заборгованості призвело до щорічного збільшення з 2006 року показника резервів за активними операціями.

При цьому, слід зазначити, що до 2008 року показник якості активів постійно зменшувався, про що свідчать дані наведеної таблиці, це пояснюється випереджальними темпами зростання активів. У 2008 році спостерігається його збільшення на 1,71 процентних пункти, що пов'язано із перевищенням темпів зростання резервів над темпами зростання загальних активів, що на наш погляд, свідчить про погіршення діяльності банків та початок розгортання кризових явищ у банківській системі України.

Для побудови моделі залежності якості активів банківської системи від окремих факторів, передусім від участі іноземного капіталу, було використано метод кореляційно-регресійного аналізу допомогою пакету редактора MS Excel.

До факторних змінних регресійної моделі, що запропонована Дж. Уїбоупином, відносяться наступні показники [8]:

- частка активів банків з іноземним капіталом у загальних активах (X_1);
- частка кількості банків з іноземним капіталом у загальній кількості банків банківської системи (X_2);
- індекс концентрації, який розраховується за трьома найбільшими банками вітчизняної банківської системи, та характеризує банківський ринок (X_3);
- показник співвідношення наданих кредитів до ВВП, який є індикатором розвитку банківського ринку (X_4);
- показник реального ВВП, який використовується як індикатор економічного розвитку (X_5).

Зважаючи на те, що офіційна статистика не надає даних відносно частки активів банків з іноземним капіталом у загальних активів, у дослідженні в якості змінної X_1 використано частку іноземного капіталу в статутному капіталі банків, що публікується НБУ у журналі «Вісник Національного банку України».

У результаті проведених розрахунків отримано наступну кореляційно-регресійну модель, яка є статистично значимою та адекватною:

$$Y = -0,39 x_1 + 0,57 x_2 + 0,04 x_3 - 0,02 x_4 - 0,22 x_5 \quad (1),$$

де Y – показник якості активів (співвідношення резервів до загальних активів) x_1 - частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків; x_2 - частка кількості банків з іноземним капіталом у загальній кількості банків банківської системи; x_3 - індекс концентрації (розраховується за трьома найбільшими банками); x_4 - показник співвідношення наданих кредитів до ВВП; x_5 - реальний ВВП.

Наведена модель дозволяє дійти висновків, що саме фактори участі іноземних банків мали найбільший вплив на якість активів банківської системи. Слід зазначити, що напрямок дії проаналізованих факторів для банківської системи України виявився дещо відмінним порівняно з дослідженнями Дж. Уїбоупіна проведеними за банківськими системами 10 країн Східної Європи (Болгарія, Хорватія, Чехія, Естонія, Угорщина, Латвія, Литва, Словенія, Словачія та Польща) (табл. 5).

Таблиця 5

Порівняння дії факторів кореляційно-регресійної моделі на якість активів банківської системи для України та країн Східної Європи

Показники якості активів банківських систем	Оцінка впливу за факторами:				
	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5
Країн Східної Європи	не має статистичного впливу	негативний	позитивний	позитивний	Негативний
України	негативний	позитивний	позитивний	негативний	Негативний

Отже, з підвищенням частки іноземного капіталу в статутному капіталі банків, знижується показник якості активів. Відмітимо, що в дослідженні Дж. Уїбоупіна показник частки активів іноземних банків у загальних активах не має великого впливу на зміну показника якості активів, скоріше більший вплив здійснює зміна кількості іноземних банків у банківській системі.

У ході дослідження вчений визначив, що зміна кількості іноземних банків негативно впливає на показник якості активів. Дж. Уїбоупін пояснює таку залежність позитивним ефектом приходу іноземних банків на стійкість національної банківської системи. Підтвердженням цього висновку є результати отримані у дослідженні К. Веллера, який зазначав, що під час приходу іноземних банків місцеві банки повинні обмежити кредитування більш жорсткими умовами через порівняно слабку економічну ситуацію та ризик банкрутства [5].

Однак, за результатами проведеного дослідження для банківської системи України збільшення кількості іноземних банків позитивно впливає на показник якості активів, тобто спричиняє його зростання. Таким чином, можна дійти висновку, що вітчизняні банки почали нарощувати обсяги кредитування в боротьбі за частку ринку кредитних послуг (різних його сегментів) та надавати позички на більш вигідних умовах для клієнтів, зневажаючи ризиком банкрутства та збільшенням кількості проблемних позичок, що у підсумку негативно позначилося на стійкості вітчизняної банківської системи в умовах фінансової кризи.

Результати проведеного в дисертаційному дослідженні кореляційно-регресійного аналізу впливу іноземного капіталу на стійкість банківської системи дозволили автору дійти висновку щодо необхідності введення обмежень участі іноземного капіталу в розвитку банківської системи України у випадку погіршення якості активів банківських установ. Такі обмеження можуть виражатися, наприклад, у введенні тимчасових обмежень Національним банком України на відкриття банків з іноземним капіталом.

Зі зростанням показника співвідношення наданих кредитів до ВВП, який характеризує рівень розвитку банківської системи, зростає і показник якості активів. Дж. Уїбоупін отримав ідентичні результати в своєму дослідженні, і пояснює таку залежність наступним: чим вищий борг приватного сектору до ВВП, тим вище середнє значення показника якості активів.

Індекс концентрації позитивно корелює з показником якості активів. Це можна пояснити наступним: якщо на ринку висока концентрація, то функціонує декілька великих банків та поряд інші порівняно малі банки, які мають недиверсифікований кредитний портфель та більшу частку резервів під втрати від кредитних операцій.

Останній показник, що аналізується, це реальний ВВП, зі зростанням якого зменшується показник якості активів. На нашу думку, це можна пояснити тим, що зі зростанням реального ВВП збільшуються і доходи громадян та підприємств, а це, в свою чергу, підвищує якість позик, що надаються, та відповідно зменшує резерви під кредитні операції.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи результати проведеного дослідження, можна відмітити, що збільшення кількості банків з іноземним капіталом мало багато позитивних наслідків для банківської системи України. Так, протягом останніх років спостерігалось збільшення присутності іноземних інвесторів та посилення їх позицій у банківській системі України, що призвело до загального зростання та розвитку вітчизняному ринку банківських послуг.

Однак, на нашу думку, виділені в дисертаційній роботі переваги присутності іноземних банків в Україні спричинили посилення негативного впливу світової фінансової кризи, оскільки зростання рівня конкуренції на ринку банківських послуг, на нашу думку, призвело не стільки до поліпшення організаційного та фінансового менеджменту банків, скільки до націленості вітчизняних банків на отримання більшого прибутку передусім у короткостроковій перспективі; зростання обсягів кредитних ресурсів відбувалося не

тільки за рахунок збільшення депозитної бази, а й за рахунок збільшення зовнішнього боргу країни через залучення закордонних інвестиційних ресурсів від іноземних інвесторів.

У результаті світової фінансової кризи банківська система України зіткнулася ще з однією загрозою функціонування іноземних банківських груп на вітчизняному ринку – ризик банкрутства материнського банку. Так, якщо материнська компанія зазнає втрат і знаходиться на межі банкрутства, то це обов'язково вплине на фінансове становище дочірнього банку. Цей ризик є неконтрольованим з боку Національного банку та уряду, а тому є найбільш небезпечним для банківської системи України.

Таким чином, проведене дослідження дозволяє дійти висновків, що присутність іноземного капіталу у вітчизняній банківській системі при відсутності чітких регламентованих інструкцій із здійснення їх діяльності на території України та контролю з боку Національного банку України призвела до високих темпів розвитку вітчизняної банківської системи в останні роки та залежності банківської системи України від світової фінансової системи, що й стало однією з причин поширення впливу світової фінансової кризи на банківську систему України.

Отже, для обмеження негативного впливу участі іноземних банківських установ на розвиток вітчизняної банківської системи виникає необхідність впровадження регулюючих заходів з боку Національного банку України, основною метою яких буде оцінка ефективності політик, що проводяться іноземними банками, рівня забезпечення потреб у фінансових ресурсах підприємств реального сектору та населення та застосування обмежень щодо банківських установ, діяльність яких не відповідає необхідним критеріям.

Література

1. Mathieson D. J. The Role of Foreign Banks in Emerging Markets / D. J. Mathieson, J. Roldos. // Paper presented at the World Bank, IMF, and Brookings Institution 3rd Annual Financial Markets and Development Conference, (New York, 19 - 21 April 2001 y.) – 209 p.
2. Cardenas J. Foreign banks entry in emerging market economies: a host country perspective [Електронний ресурс] / J. Cardenas, J. Graf. – 2003. – 29 p. – Режим доступу: <http://www.bis.org/publ/cgfs22mexico.pdf>.
3. Tschoegl, A. E. Financial Crises and the Presence of Foreign Banks. / A. E. Tschoegl // Wharton Financial Institution Center, Working Paper. – 2003. – №03-35. – 73 p.
4. Hermes, N. Foreign bank presence, domestic bank performance and financial development / N. Hermes, R. Lensink. // Paper for SUERF colloquium. – 2003. – 23 p.
5. Weller, C. E. Financial liberalization, Multinational Banks and Credit Supply: The case of Poland. / C. Weller // International Review of Applied Economics. – 2000. – №14. – P. 193-211.
6. The Global Competitiveness Report 2009-2010. – World Economic Forum, 2009– 492 p.
7. Дані фінансової звітності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/dynamics.htm
8. Uiboupin, J. Banking Sector Stability in “New Europe”: Impact of Foreign Banks [Електронний ресурс] / J. Uiboupin. – 2005. – 9 p. – Режим доступу: http://www-1.mtk.ut.ee/varsk/2005/II_Sektoraal/Uiboupin.pdf
9. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/dynamics.htm

Резюме

В статті висвітлено дискусійні питання відносно ролі банків з іноземним капіталом в розвитку та становленні банківських систем, які розвиваються. Проаналізовано вплив іноземного капіталу на якість активів вітчизняної банківської системи. Запропоновано рекомендації щодо впровадження регулюючих заходів з боку НБУ.

В статье освещены дискуссионные вопросы относительно роли банков с иностранным капиталом в развитии и становлении банковских систем, которые развиваются. Проанализировано влияние иностранного капитала на качество активов отечественной банковской системы. Предложены рекомендации относительно внедрения регулирующих норм со стороны НБУ.

The article is dedicated to the debatable problems concerning the role of the banks with foreign capital in the development of banking system. The influence of foreign capital on the assets quality of Ukrainian banking system is analyzed. The recommendations concerning introduction regulated standards from the direction of The National Bank of Ukraine are suggested.